

114. पञ्चकोशाणां वर्णनं कुस्मिन् उपनिषदि अस्ति? ✓

उ. तैत्तिरीयोपनिषदि ।

115. पञ्चकोशाणां नामानि कानि? ✓

उ. १. अन्तमपकोशः २. प्राणमपकोशः ३. मनोमपकोशः

४. विज्ञानमपकोशः ५. आनन्दमपकोशश्च ।

121. तैत्तिरीयोपनिषदस्य मुख्याः सूत्राणि कः सन्ति ?

उ. अन्नं ब्रह्म वै, रसो वै सः, अन्नं न निन्द्यात्, सत्यं वद धर्मं चर | स्वाध्यायात् मा प्रमदः | मातृदेवो भव | पितृदेवो भव, आचार्यं देवो भव इत्यादि।

122. उत्तम भारतीय चिकित्सकस्य मतानुसारं शरीरस्य भेदाः सन्ति ? ✓

उ. त्रयः। (१) स्थूलशरीरं (२) सूक्ष्मशरीरं (३) कारणशरीरम्।

① स्थूलशरीरं ⇒ शरीरमिदं पार्थिवशरीरं उच्यते। अस्मिन् पञ्चमहाभूत इदं शरीरं पञ्चमहाभूत उद्योगो भवति।

123. मध्विपतञ्जलिना^{कथं} शरीरत्रयं पञ्चकोशे समिलितं कृतम् ? स्पष्टपत्तु

उ. मध्विपतञ्जलिना शरीरत्रयाणां पञ्चकोशे विभाजनम् - ✓

१) अन्नमयकोशः - पार्थिवशरीरं - Physical body

२) प्राणमयकोशः - प्राणशरीरं - Etheric body

३) मनोमयकोशः - मानसिकशरीरं - mental body

४) विज्ञानमयकोशः - मानसिकशरीरं - Intellectual body

५) आनन्दमयकोशः - स्वानन्द आत्मा - Causal body।

124. कः अन्नमयकोशः ? स्पष्टपत्तु। ✓

उ. कोशेऽस्मिन् पार्थिवशरीरम् आगच्छति। इदं शरीरं पाञ्चभौतिक-स्थूलशरीरम् उच्यते भागोऽस्ति। अस्मिन् पञ्चकर्मेन्द्रियाणि अर्थात्

मुखं, पाणि, पादः, इत्येव तथा च गुदा। ^{पञ्चसंस्थानेन्द्रियाणि यथा - रस सप्तधातवः}

रक्त, मांस, मेदः, मूत्रं, मज्जा तथा च शुक्रः इति। पञ्चसंस्थानेन्द्रियाणि -

कर्णं, नेत्रं, त्वक्, जिह्वा, नासिका च। सर्वेव पाचनसंस्थानं दृष्टिसंस्थानम् दृष्टिसंस्थानं, मज्जासंस्थानं, श्वसनसंस्थानं, उत्सर्जनसंस्थानं च। एतत् सर्वम् अन्नमयकोशे आगच्छति।

125. अन्नमयकोशस्य स्वास्थ्यं कथं वर्धयितुं शक्नुमः ? ✓

उ. नियमित आहार-विहारमाद्येन।

126. पाञ्चभौतिक स्थूलशरीरे पञ्चमहाभूताः के-के सन्ति ? नामानि लिखतु। ✓

उ. आकाशं, वायुः, अग्निः, जलं पृथ्वीश्च च इति।

127. तैत्तिरीयोपनिषदि कस्य संवादः वर्तते ? ✓

उ. " ऋषिः ऋण (पिता) तथा च पुत्र भृगु (शिष्य) " इत्यस्य।

128. नैत्तिरीषोपनिषदि प्रायुः कुंम उक्तम्? ✓
उ. प्राणम् ।

129. कुः बुद्धेः कोशः? ✓
उ. विज्ञानकोशः

130. कुः प्राणमपकोशः? व्याख्यायतु । ✓
उ. अस्मिन् कोशे स्थूलप्राणः सूक्ष्मप्राणश्च आगत्यति । येन सम्पूर्ण-
शरीरस्य कार्यम् उत्त व्यापारं चलयति । यदा श्वासाग्रहणं कुर्मः ^{तदा} ~~पुरतः~~
स्वमेव श्वासाग्रहणं कुर्मः तथा च श्वासरचनं रेचकः इति ।

131. कुः मनोमपकोशः? ✓
उ. अस्मिन् कोशे मनसः संकुलविकल्पात्मकं विचारं, मनोव्यापारः
इत्यादीनां समावेशो भवति ।

132. कुः विज्ञानमपकोशः? ✓
उ. यस्मिन् बुद्धितत्वं कार्यं करोति सः कोशः विज्ञानमपकोशो ज्ञानाज्ञापिते ।
सदसदविवेकीनिबुद्धिः सत्कार्याय चेरयति ।

133. कुः आनन्दमपकोशः? ✓
उ. यत्र स्वानन्द आत्मनः निवासं भवति सः कोशः आनन्दमपकोशः इति ।
स्वानन्द आत्मनः स्वरूपम् अपि-अन्तरहितं च वर्तते । सुखसागरवत् तिष्ठति
तथा च चित्तस्य साक्षी मक्ति । इमेव मोहावस्था अस्ति एतेदेव योगस्य
उद्देश्यमस्ति ।

134. कानि पञ्चकुर्मेन्द्रियाणि? ✓
उ. मुखं, पाणि, पादं, उपस्थः, जिह्वा-च ।

135. कानि पञ्चज्ञानेन्द्रियाणि? ✓
उ. कर्णं, नेत्रं, त्वक्, जिह्वा तथा च नासिका ।

136. काः सप्तधातवः? ✓
उ. रसः, रक्तः, मांस, मेद, अस्थि, मज्जा शुक्रश्च ।